

برنام خدا

منشور حقوق دانشجویی

(۱۳۹۳)

مقدمه

تاریخ معاصر ما سرشار از ظنین صدای آزادی خواهان و دلسوزانی است که برای «حاکمیت قانون»، به عنوان یکی از آرمان‌های والای انسانی و اسلامی، تلاش کرده‌اند. انقلاب اسلامی، تلاش کرده‌اند. انقلاب اسلامی یکی از جلوه‌های بارز این آرمان خواهی در زمانه خود بود که از همان روزهای نخست بر حاکمیت قانون تاکید داشته‌است، همچنانکه با استقرار نظام جمهوری اسلامی، تدوین قانون اساسی و به رأی گذاشتن آن در دستور کار قرار گرفت. دولت یازدهم نیز، از آغاز کار، بر اهمیت قانونمداری تاکید داشته و با تدوین منشور حقوق شهروندی، در راستای تحقق و تقویت آن گام برداشته‌است.

نهادینه شدن قانون‌گرایی در فضای عمومی جامعه، از سویی مستلزم بسط و تقویت آن در نهادهای اجتماعی (از جمله نهاد آموزش) و از سوی دیگر نیازمند جامعه‌پذیری افراد بر مبنای قانونمداری است. دانشگاه می‌تواند نقش ویژه‌ای در این زمینه بر عهده بگیرد و با سیاست‌گذاری هدفمند، به بستری مناسب برای تمرین قانون‌گرایی بدل شود. معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، به عنوان متولی توسعه فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها، ترویج و تقویت فرهنگ قانون‌گرایی را جزو اولویت‌های خود می‌داند و در همین راستا اقدام به تدوین «منشور حقوق دانشجویی» کرده است. از این طریق می‌توان دانشگاه را به بستری مناسب جهت تمرین و بسط قانونمداری در کشور بدل کرد، تا دانشجویان به عنوان چشمان نگران نظام، مسئولیت اجتماعی دانشگاه را دنبال کنند و سفیران قانون در جامعه باشند. افزایش «نشاط در فضای دانشگاه‌ها» و ارتقاء «کرامت انسانی» دانشجویان، دو دستاورد مهم انتشار و کاربرد این منشور خواهد بود که نه تنها مطالبه عمومی دانشجویان که از آموزه‌های ارزنده دین مبین اسلام به حساب می‌آید.

البته تحقق کامل قانونمداری مستلزم پیش‌برد هم‌زمان «حقوق» و «مسئولیت‌ها» است. روشن شدن محدوده حقوق دانشجویان، خود به خود به روشن شدن مسئولیت‌ها و تعهدات آنان نیز کمک خواهد کرد. اساس قانون، مشخص‌کننده چهارچوب فعالیت‌ها و شفاف‌کننده مجموعه حقوق و مسئولیت‌ها در همه عرصه‌ها است.

هدف عملی تدوین و انتشار منشور حقوق دانشجویی، تمرین قانونمداری، تقویت حس پاسخگویی مسئولین دانشگاهی و بسط و توسعه آگاهی‌ها و مهارت‌های دانشجویان است.

منشور حقوق دانشجویی چیست؟

«منشور حقوق دانشجویی» بر اساس قانون اساسی و مجموعه قوانین، آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های اجرایی مصوب دانشگاهی تهیه شده و در تدوین آن تلاش بر آن بوده، زیست‌جهان دانشجویی مدنظر قرار گیرد. حقوق دانشجویی

در حوزه‌های گوناگون «آموزشی - پژوهشی»، «فرهنگی - اجتماعی»، «سیاسی»، «صنفی - رفاهی» و «انضباطی» تدوین شده است. علاوه بر این، در ابتدای منشور، فصلی تحت عنوان «حقوق اساسی» گنجانده شده است تا دانشجویان با حقوق مبنایی و اولیه شهروندی، بر اساس قانون اساسی، آشنا شوند. این تقسیم‌بندی معیار موضوعی دارد و با نمودار تشکیلاتی و اداری وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری هماهنگ است. [۱] ملاک‌گزینش این کلیات حقوقی از میان مجموعه قوانین، دو عامل بوده است:

۱- تعداد دانشجویانی که این حقوق و مقررات شامل حال آن‌ها می‌شود.

۲- اهمیت این حقوق به لحاظ هزینه‌هایی که در صورت عدم اجرای آن‌ها متوجه دانشجو و سیستم دانشگاهی خواهد شد. به منظور آگاهی بیشتر دانشجویان، اطلاعات مربوط به آیین‌نامه‌های مربوط به هر حوزه، در پاورقی مربوط به هر بخش آمده است و دانشجو برای افزایش آگاهی خود و آشنایی با جزئیات ضوابط، می‌تواند به آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های همان بخش مراجعه کند.

بدیهی است این منشور، که بر اساس مجموعه قوانین و مصوبات موجود تهیه شده است، فقط شأن ترویجی - آموزشی دارد و در پایان هر سال تحصیلی، بر اساس آخرین تغییرات به وجود آمده در قوانین، قابل بازنویسی خواهد بود. به علاوه، منشور پیش‌رو فقط دانشجویان دانشگاه‌های دولتی کشور را، که زیرمجموعه وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری هستند، مستقیماً در بر می‌گیرد، اگرچه کلیات آن کم‌وبیش در سایر مراکز آموزش عالی هم صادق است.

معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری از کلیه نهادهای دانشگاهی، به ویژه معاونت‌های دانشجویی و فرهنگی، انجمن‌های علمی، کانون‌های فرهنگی و تشکل‌های دانشجویی، درخواست دارد تا به سهم خود وزارت علوم را در ترویج و آموزش این مجموعه یاری کنند و با بیان انتقادات و پیشنهادات خود فضایی پویا برای ایجاد تحولی جدی در آگاهی‌های حقوقی دانشجویان و ارتقای «قانون‌مداری» در محیط‌های دانشگاهی فراهم آورند. بی‌تردید چنین تحولی، سبب‌ساز افزایش پویایی و نشاط، کاهش تنش، تداوم آرامش و مقدمه‌ای برای رشد آگاهی‌های حقوقی شهروندان در جامعه خواهد بود.

[۱] به صورت کلی می‌توان گفت حقوق آموزشی - پژوهشی در ارتباط با معاونت آموزشی و معاونت پژوهشی، حقوق صنفی - رفاهی در ارتباط با سازمان دانشجویان، حقوق فرهنگی - اجتماعی و حقوق سیاسی در ارتباط با معاونت فرهنگی - اجتماعی و حقوق انضباطی در ارتباط با معاونت دانشجویی قرار می‌گیرد.

حقوق اساسی

حقوق آموزشی - پژوهشی

حقوق صنفی - رفاهی

حقوق سیاسی

حقوق فرهنگی - اجتماعی

حقوق انضباطی

۱- فصل اول: حقوق اساسی

اصل بنیادی و اساسی «کرامت انسانی» زیربنای تمامی حقوق اساسی است که افراد از آن برخوردارند. [۱] دانشجویان نیز، که بخشی از ملت هستند، بر مبنای این اصل، از همه حقوق اساسی مقرر در قانون اساسی و سایر قوانین جمهوری اسلامی ایران برخوردارند. حقوقی نظیر [۲]:

ماده یک- حق دسترسی به آموزش عالی

دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است همه امکانات خود را برای تسهیل و تعمیم آموزش عالی به کار گیرد. [۳]

ماده دو- حق بر حریم خصوصی

تعرض به حیثیت، جان و مال مردم و نیز تفتیش عقاید ممنوع است. [۴]

ماده سه - حق برخورداری از حقوق برابر

همه‌ی افراد ملت باید از همه حقوق انسانی، فرهنگی و اجتماعی برخوردار باشند. [۵]

ماده چهار - حق منع تبعیضات ناروا

همه‌ی افراد ملت (زن و مرد) از فرصت‌های برابر برخوردارند و اصل بر رفع تبعیضات نارواست. [۶]

ماده پنج - حق دادخواهی

«دادخواهی حق مسلم هر فرد است و هر کس می تواند برای دادخواهی به دادگاه‌های صالح مراجعه کند.» [۷]

ماده شش - حق برخورداری از دادرسی عادلانه

هر کس حق برخورداری از دادرسی عادلانه را دارد. [۸]

ماده هفت - حق آزادی بیان

«نشریات و مطبوعات در بیان مطالب آزادند مگر آنکه مخل مبانی اسلام و یا حقوق عمومی باشد.» [۹]

ماده هشت - حق تشکیل جمعیت‌ها و انجمن‌های سیاسی و صنفی

تشکیل جمعیت‌ها و انجمن‌های سیاسی و صنفی و اسلامی، که پایبند به اصول و موازین جمهوری اسلامی اند، و عضویت و

شرکت در آن‌ها آزاد است. [۱۰]

ماده نه - حق تشکیل اجتماعات

تشکیل اجتماعات و تظاهرات مسالمت‌آمیز، بدون حمل سلاح و به گونه‌ای مخل مبانی اسلام و یا نظم عمومی نباشد، آزاد

است. [۱۱]

ماده ده - حق برخورداری از تأمین اجتماعی

«برخورداری از تأمین اجتماعی به صورت بیمه و غیره حقی است همگانی.» [۱۲]

ماده یازده - حق برخورداری از سطح زندگی مناسب

«همه افراد حق دارند که از سطح زندگی مناسبی برخوردار باشند و قادر به برآورده کردن نیازهای اولیه خود باشند.» [۱۳]

ماده دوازده - حق مشارکت در زندگی فرهنگی

قومیت‌ها و اقلیت‌های دینی شناخته‌شده در انجام مراسم فرهنگی و عبادی خود و تشکیل جمعیت‌ها و انجمن‌ها آزادند، تا جایی که این‌گونه مراسم و انجمن‌ها مخل مبانی اسلام و نظم عمومی نباشند. [۱۴]

ماده سیزده - محدود بودن تخلفات به حدود قوانین

هیچ عملی تخلف نیست، مگر به صراحت قوانین و مقررات لازم الاجرا. [۱۵]

[۱] اصل دوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، در مقام بیان مبانی و زیرساخت‌های نظام حکومتی جدید دینی - که در اصل اول از آن با عنوان: جمهوری اسلامی ایران یاد شده است - شش اصل را بیان کرده است که اصل و ششم آن کرامت انسانی است. اصل دوم قانون اساسی مقرر کرده است: «جمهوری اسلامی ایران، نظامی است بر پایه ایمان به: ... ۶- کرامت و ارزش والای انسان، و آزادی توأم بامسئولیت او در برابر خدا».

[۲] اصول مندرج در این فصل، از قانون اساسی استخراج شده و استثنائات آن‌ها، همان استثنائاتی است که قانون اساسی مشخص کرده است و هیچ مرجع دیگری نمی‌تواند در آن‌ها دخل و تصرف کند، مگر به موجب قانون.

[۳] اصل سی ام قانون اساسی

[۴] اصول بیست و دوم و بیست و سوم قانون اساسی

[۵] اصل بیستم قانون اساسی

[۶] بند نهم اصل سوم قانون اساسی و اصل نوزدهم قانون اساسی

[۷] اصل سی و چهارم قانون اساسی

[۸] اصل سی و دوم قانون اساسی و اصول سی و چهار تا سی و نهم قانون اساسی

[۹] اصل بیست و چهارم قانون اساسی

[۱۰] اصل بیست و ششم قانون اساسی

[۱۱] اصل بیست و هفتم قانون اساسی

[۱۲] اصل بیست و نهم قانون اساسی

[۱۳] اصل چهل و سوم قانون اساسی

[۱۴] اصل پانزدهم و اصل بیست و ششم قانون اساسی

[۱۵] ماده ۲ قانون مجازات اسلامی

۲- فصل دوم: حقوق آموزشی - پژوهشی

ماده چهارده - حق تحصیل دانشگاهی

الف - حق ورود به تحصیل:

هر شهروندی که «شرایط عمومی ورود به آموزش عالی برابر مصوبات و مقررات مراجع ذیصلاح» را داشته باشد و طبق «مقررات وزارت علوم توانمندی علمی اش» محرز شود، حق ورود به نظام آموزش عالی را دارد و پس از ثبت نام دانشجو محسوب می شود [۱].

طبق موارد مصرح در دفترچه کنکور، شرایط عمومی ورود به آموزش عالی عبارت‌اند از:

الف) اعتقاد به اسلام و یا یکی از ادیان مصرح (کلیمی، مسیحی و زرتشتی) در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

ب) نداشتن عناد با نظام جمهوری اسلامی ایران.

توضیح: مصادیق عناد شامل: (۱) مبارزه مسلحانه با نظام جمهوری اسلامی ایران؛ (۲) داشتن وابستگی تشکیلاتی به گروهک‌های محارب و کمک به آنها

ج) عدم احراز فساد اخلاقی

توضیح: مصادیق فساد اخلاقی شامل اعتیاد به مواد مخدر و اشتهار به فحشا است.

تذکر مهم: احراز شرایط عمومی داوطلبان استعلام می‌شود و این کار بر عهده مراجع قانونی است.

د) برخورداری از توانایی جسمی متناسب با رشته یا رشته‌های انتخابی

ب - حق ادامه تحصیل:

طبق قوانین و مقررات، مؤسسه [۲] اجازه ندارد، دانشجو را از ادامه تحصیل منع کند، مگر به دلایل تحصیلی [۳] (در چارچوب آیین‌نامه‌های آموزشی) و یا به دلایل انضباطی (در چارچوب آیین‌نامه و شیوه‌نامه انضباطی). مرجع رسیدگی به مورد اول (اخراج تحصیلی) معاونت آموزشی و مورد دوم (اخراج انضباطی) شورای انضباطی مرکزی وزارت علوم است. به جز موارد گفته‌شده، هیچ نهاد یا شورای دیگری حق صدور حکم اخراج دانشجویان را ندارد.

پ - حق ادامه تحصیل در صورت محکومیت قضایی:

«در تمامی جرایم، در صورت محکومیت قضایی که منتهی به بازداشت موقت یا حبس گردیده باشد، چنانچه حکم انضباطی محرومیت از تحصیل صادر نشود، مدت بازداشت یا حبس، جزو سنوات دانشجو محسوب نگردیده و پس از پایان مدت محکومیت می‌تواند ادامه تحصیل نموده و دانشگاه باید به نحو مقتضی نسبت به ادامه تحصیل دانشجو مساعدت نماید. چنانچه مدت محکومیت از مدت مجاز مقطع تحصیلی بیشتر باشد، دانشگاه موظف است نحوه ادامه تحصیل را با موقعیت جدید آموزشی تطبیق دهد.» [۴]

ت - حق بازگشت به تحصیل:

«دانشجوی منصرف یا اخراجی از تحصیل می‌تواند، در صورت تسویه حساب کامل با مؤسسه، مجدداً در آزمون شرکت نماید.» [۵]

ماده پانزده - حق برخورداری از فرصت‌های برابر آموزشی در دوره تحصیلات تکمیلی همه داوطلبان ورود به تحصیلات تکمیلی و تخصصی، حق دارند از فرصت‌های یکسان آموزشی برخوردار باشند و هر نوع سهمیه‌بندی جز در مواردی که در قانون «برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی» آمده [۶]، ممنوع است. [۷]

ماده شانزده - حق انتخاب واحد

دانشجو می‌تواند در دوره‌های کاردانی و کارشناسی هر نیم‌سال حداقل ۱۴ و حداکثر ۲۰ واحد درسی انتخاب نماید. [۸] در این دوره، «در صورتی که دانشجو برای فراغت از تحصیل فقط دو درس نظری باقی‌مانده داشته باشد، می‌تواند آن دو درس را به صورت معرفی به استاد بگذراند.» [۹] در دوره کارشناسی ارشد، دانشجو می‌تواند در هر نیم‌سال حداقل ۸ و حداکثر ۱۲ واحد انتخاب کند. [۱۰]

ماده هفده - حق برخورداری از ارزشیابی عادلانه و اعتراض به نمره

«مدرس هر درس موظف است گزارش نمره ارزیابی نهایی درس دانشجویان را ظرف مدت ده روز از تاریخ برگزاری امتحان نیم‌سال آن درس به اداره آموزش دانشکده یا واحد مربوط اعلام نماید. دانشجویی که تقاضای تجدید نظر به نمره ارزیابی درسی داشته باشد، می‌تواند ظرف مدت یک هفته از تاریخ اعلام نمره، تقاضای تجدید نظر کتبی خود را به اداره آموزش دانشکده یا واحد مربوط تسلیم کند. مدرس هر درس نیز موظف است، ظرف مدت یک هفته از تاریخ دریافت تقاضای تجدید نظر دانشجویان، به اعتراضات رسیدگی و اشتباهات احتمالی را برطرف و نمره قطعی را به اداره آموزش دانشکده یا واحد مربوط اعلام کند. نمره درس پس از قطعی شدن غیرقابل تغییر است.» [۱۱]

ماده هیجده - حق فرصت جبران

نظام آموزش عالی، برای دانشجویانی که نتوانسته‌اند به حد نصاب ارزشیابی (در آزمون‌ها و یا پایان‌نامه) دست‌یابند فرصت جبران قائل است. در دوره کاردانی و کارشناسی، «دانشجویی که در یک یا چند درس نمره قبولی کسب نکند، چنانچه در نیم‌سال‌های بعدی دروس فوق را با حداقل نمره ۱۴ بگذراند، نمره قبلی از کارنامه دانشجو حذف می‌شود و در معدل نیم‌سال فوق و کل محاسبه نخواهد شد.» [۱۲] در دوره کارشناسی ارشد و دکتری نیز، در صورتی که پایان‌نامه دانشجو از نظر هیات داوران قابل قبول نباشد، دانشجو می‌تواند در چارچوب مقررات آیین‌نامه، پایان‌نامه خود را تکمیل و دوباره از آن دفاع کند. [۱۳]

ماده نوزده - حق درخواست تمدید سنوات

در صورتی که دانشجو در طول دوره تحصیلی تعیین شده در آیین‌نامه قادر به اتمام درس خود نباشد، می‌تواند نسبت به تمدید سنوات اقدام کند. این حق منوط به موافقت مراجع ذی‌صلاح [۱۴] است. [۱۵]

ماده بیست - حق انتخاب استاد راهنما و موضوع پایان‌نامه

دانشجو حق دارد استاد راهنما را به گروه آموزشی پیشنهاد دهد و نهایی شدن این پیشنهاد، منوط به موافقت استاد راهنما و تصویب گروه آموزشی مربوطه خواهد بود. استاد راهنما می‌تواند از داخل و یا خارج از مؤسسه باشد. [۱۶] همچنین دانشجو حق دارد موضوع پایان‌نامه را با هماهنگی استاد راهنما انتخاب کند و به شورای تحصیلات تکمیلی پیشنهاد دهد. تصویب آن بر عهده شورا خواهد بود [۱۷].

ماده بیست و یک - حق مالکیت فکری

دانشجو مالک فکری آثار علمی خود (مقاله، جزوه، یادداشت کلاسی، پایان‌نامه و ...) است. [۱۸]

ماده بیست و دو - حق برخورداری از حمایت پژوهشی

تمام دانشجویان از حق برابر در بهره‌مندی از امکانات و تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی برای انجام امور علمی و پایان‌نامه برخوردارند. همچنین همه دانشجویان پژوهشگر می‌توانند از خدمات مادی و معنوی مؤسسات و نهادهای مربوطه، از جمله «صندوق حمایت از پژوهشگران و فناورن کشور» در چارچوب اساسنامه این صندوق [۱۹]، استفاده کنند.

ماده بیست و سه - حق شرکت در جشنواره‌های علمی

از جمله حقوق علمی دانشجویان شرکت در جشنواره‌های علمی و رقابت برای کسب رتبه‌های بالا در این جشنواره‌ها است. مهم‌ترین جشنواره‌های علمی کشور عبارت‌اند از: جشنواره جوان خوارزمی (در حوزه علم و فن آوری)، جشنواره فارابی (در حوزه علوم انسانی)، جشنواره جایزه علمی فن آوری پیامبر اعظم (ص)، جشنواره شیخ بهایی (در حوزه فن آوری) و جشنواره ملی پژوهش. [۲۰]

ماده بیست و چهار - حق مرخصی

«دانشجو می‌تواند در صورت موافقت مؤسسه، در دوره کاردانی و کارشناسی ناپیوسته یک نیم‌سال و در دوره کارشناسی پیوسته دو نیم‌سال از مرخصی تحصیلی استفاده نماید» [۲۱]. مرخصی زایمان و مرخصی استعلاجی (به تشخیص پزشک معتمد مؤسسه) دو نیم‌سال تحصیلی و بدون احتساب در سنوات است. دانشجوی دوره کارشناسی ارشد در هر سه شیوه (آموزشی، پژوهشی و آموزشی-پژوهشی) می‌تواند حداکثر یک نیم‌سال از مرخصی تحصیلی استفاده کند، که جزو سنوات تحصیلی دانشجو به حساب می‌آید. [۲۲]

ماده بیست و پنج - حق تغییر رشته و گرایش

دانشجویان دوره‌های کاردانی و کارشناسی پیوسته، با داشتن برخی از شرایط [۲۳]، فقط برای یک بار در طول دوره تحصیل، می‌توانند از یک رشته یا گرایش به رشته یا گرایش دیگر تحصیلی در آن گروه آزمایشی یا در گروه آزمایشی دیگر، و در همان مؤسسه، تغییر رشته یا گرایش دهند. [۲۴] تغییر رشته در دوره کارشناسی ارشد ممنوع است. [۲۵]

ماده بیست و شش - حق مهمان شدن و انتقالی

میهمانی و انتقال دانشجو در دوره‌های کاردانی و کارشناسی مطابق آیین‌نامه میهمانی و انتقال دوره‌های کاردانی و کارشناسی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی دولتی و غیردولتی مصوب وزارت علوم (ابلاغیه شماره ۱۵۵۰۳/۱ و الصاقات و اصلاحات بعدی آن) انجام می‌گیرد. «انتقال دانشجو از یک مؤسسه به مؤسسه دیگر در دوره کارشناسی ارشد ممنوع است. همچنین

انتقال از دوره شبانه به روزانه، نیمه حضوری و مجازی اعم از (روزانه و شبانه) و از دانشگاه‌های غیر دولتی به دولتی ممنوع می‌باشد. انتقال از یک شیوه به شیوه دیگر با رعایت سنوات دوره در اختیار موسسه آموزش عالی است. هر دانشجو در هر سه شیوه کارشناسی ارشد (آموزشی، پژوهشی و آموزشی - پژوهشی) می‌تواند حداکثر دو نیم‌سال را با موافقت مؤسسه مبدأ و مقصد به عنوان مهمان بگذراند.» [۲۶]

ماده بیست و هفت - حقوق دانشجویان «نخبه»، «ممتاز» و «استعداد درخشان»
دانشجویان «نخبه»، «ممتاز» و «استعداد درخشان»، بر اساس ضوابط و مقررات موجود، از برخی امتیازات و حقوق آموزشی و پژوهشی برخوردارند و از طرف «بنیاد ملی نخبگان» حمایت می‌شوند. [۲۷]

[۱] ماده ۳ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
[۲] منظور از موسسه، کلیه دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی است که مورد تایید وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری باشد.
[۳] اخراج تحصیلی به دلیل مشروطی بیش از حد مجاز و یا سنوات بیش از حد مجاز انجام می‌گیرد که تشخیص آن بر عهده معاونت آموزشی است.
(ماده ۱۴ آیین‌نامه کارشناسی ارشد ناپیوسته مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۴] تبصره ۵، ماده ۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (۱۳۸۸)

[۵] تبصره ۲ ماده ۱۴ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸)

[۶] این موارد عبارت است از: ۱. رزمندگان و جهادگران داوطلب بسیجی، رزمندگان، ایثارگران، جانبازان، مفقودالانرها و شهدا، ۲. سهمیه صد درصدی زنان در رشته‌های تخصصی زنان و زایمان، ۳. مناطق محروم و داوطلبان بومی در ده درصد سهمیه مازاد بر ظرفیت در رشته‌های دستیاری پزشکی در چارچوب مقررات تعیین‌شده، مریمان رسمی به شرط کسب حداقل هشتاد درصد نمره آخرین فرد پذیرفته شده در ده درصد سهمیه مازاد بر ظرفیت در مقطع دکتری و نیروهای مسلح در رشته‌های مورد نیاز به تایید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به شرط کسب حداقل هشتاد درصد نمره آخرین فرد پذیرفته شده در دو و نیم درصد سهمیه مازاد بر ظرفیت دستیاری. برای کسب اطلاعات بیشتر به متن قانون رجوع شود.

[۷] قانون برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجویان در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی مصوب ۱۳۸۹/۱/۲۹ مجلس شورای اسلامی

[۸] طبق تبصره‌های ماده ۷ و ۱۹ ماده ۷ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (۱۳۹۱)، دانشجویانی که معدل آن‌ها در نیم‌سال گذشته حداقل ۱۷ بوده، دانشجویان مشروطی و دانشجویان ترم آخر از این قاعده مستثنا هستند.

[۹] ماده ۸ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۱۰] ماده ۷ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸). همچنین طبق ماده ۹ آیین‌نامه مذکور، دانشجوی ترم آخر و طبق ماده ۱۱ دانشجویی که به دلیل غیبت موجه (به تشخیص مؤسسه) واحد درسی‌اش حذف شده و تعداد واحدهایش کمتر از حد نصاب شده است، از این قاعده مستثنی هستند.

[۱۱] ماده ۱۷ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۱۲] ماده ۱۷ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۱۳] ماده ۲۲ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸) و ماده ۹ آیین‌نامه دوره دکتری (۱۳۸۹)

[۱۴] مرجع رسیدگی به درخواست تمدید سنوات دانشجو در دوره کارشناسی کامپیوتر موارد خاص، در دوره کارشناسی ارشد، شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه و در دوره دکتری برای تمدید یک نیم‌سال با پیشنهاد استاد راهنما، گروه ذی‌ربط و برای بیش از یک نیم‌سال با پیشنهاد استاد راهنما و تأیید شورای تحصیلات تکمیلی مؤسسه، کمیسیون بررسی موارد خاص می‌باشد.

[۱۵] ماده ۱۵ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸)، و ماده ۱۱ آیین‌نامه دوره دکتری (۱۳۸۹)
[۱۶] در چارچوب ماده ۱۸ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸) و ماده ۴ آیین‌نامه دوره دکتری (۱۳۸۹)
[۱۷] ماده ۶ آیین‌نامه دوره دکتری

[۱۸] قانون حمایت حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان، ۱۳۴۸

[۱۹] مصوب جلسه ۲۱۷ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۲۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی

[۲۰] برای مطالعه بیشتر مراجعه نمائید به آئین‌نامه جشنواره جوان خوارزمی (مصوب ۱۳۸۵) و آئین‌نامه جشنواره بین‌المللی فارابی (مصوب ۱۳۸۶) و اساسنامه جایزه علمی فن‌آوری پیامبر اعظم (ص) (مصوب ۱۳۹۱) و ...

[۲۱] ماده ۲۱ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۲۲] ماده ۱۳ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸)

[۲۳] این شرایط عبارت‌اند از: الف) وجود رشته یا گرایش مورد تقاضای دانشجو در همان «مؤسسه»، ب) کمتر نبودن نمره اکتسابی دانشجو در آزمون سراسری از نمره کشوری آن رشته یا گرایش در «مؤسسه» (در سال پذیرش)، ج) امکان ادامه تحصیل دانشجو در سنوات باقی‌مانده و د) موافقت گروه آموزشی و تایید شورای آموزشی مؤسسه. (ماده ۲۵ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی و کارشناسی پیوسته و ناپیوسته، مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۲۴] ماده ۲۵ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۲۵] ماده ۱۶ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸)

[۲۶] ماده ۱۶ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸)

[۲۷] برای آشنایی بیشتر با این حقوق به اساسنامه بنیاد ملی نخبگان (مصوب ۱۳۸۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و آئین‌نامه‌ها، بخش‌نامه و دستورالعمل‌های مصوب هیئت امنای این بنیاد از جمله آئین‌نامه پشتیبانی و حمایت از نخبگان و استعدادهای برتر، دستورالعمل حمایت از نخبگان و استعدادهای برتر، دستورالعمل ارائه تسهیلات خدمات نظام وظیفه به نخبگان و استعدادهای برتر و ... مراجعه فرمایید.

۳- فصل سوم : حقوق صنفی - رفاهی

ماده بیست و هشت - حق برخورداری از شورای صنفی - رفاهی

دانشجویان حق دارند، در چارچوب قوانین و مقررات [۱]، شورای صنفی - رفاهی داشته باشند. این شورا مرکب از نمایندگان دانشجویان هر مؤسسه است که با رأی مستقیم آنها انتخاب می‌شود و وظایف «انعکاس، پیگیری حل مشکلات و ارائه خدمات بهتر به دانشجویان از طریق تعامل با مسئولین مؤسسه» [۲] را در محورهای متعدد [۳] بر عهده دارد. «کلیه معاونت‌های مؤسسه مکلف‌اند به منظور بررسی مشکلات و پیشنهادهای شورا در هر نیم‌سال تحصیلی، حداقل یک جلسه با اعضای شورای [صنفی] مؤسسه برگزار نمایند.» [۴]

ماده بیست و نه - حق برخورداری از وام تحصیلی

هر دانشجو می‌تواند در صورت برخورداری از شرایط لازم [۵] از وام‌های تحصیلی «صندوق رفاه دانشجویان» بهره‌مند شود. این وام‌ها عبارت‌اند از وام تحصیلی (وام شهریه برای دانشجویان شبانه، غیر انتفاعی و ...)، وام مسکن، وام ازدواج، وام ضروری (بیماری، پایان‌نامه، خرید عینک طبی و ...)، ودیعه مسکن متأهلی، ودیعه مسکن مجردی، وام بیمه دانشجویی، وام ضروری دانشجویان مبتکر، تسهیلات رفاهی دانشجویان قهرمان ورزشی، وام یا کمک هزینه موارد خاص، پرداخت وام به دانشجویان خسارت‌دیده در حوادث غیرمترقبه نظیر سیل، زلزله و ... [۶]. همچنین تسهیلات ویژه‌ای در زمینه اعطا و بازپرداخت وام برای دانشجویان «ممتاز» و «نمونه» در نظر گرفته شده است. [۷]

ماده سی - حق برخورداری از بیمه درمانی

دانشجویان حق دارند، مطابق ضوابط مقرر، از بیمه خدمات درمانی در طول دوره تحصیل بهره‌مند شوند. [۸] تفصیل چگونگی آن در تفاهم‌نامه‌های منعقد میان صندوق رفاه دانشجویان وزارت علوم و سازمان بیمه خدمات درمانی و دستورالعمل‌های مصوب هیئت امنای صندوق رفاه دانشجویان آمده است.

ماده سی و یک - حق برخورداری از خوابگاه

هر دانشجو حق دارد، در چارچوب قوانین و مقررات [۹]، در طول دوره تحصیل خود در خوابگاه دانشجویی اقامت داشته باشد. دانشگاه‌هایی که امکان واگذاری خوابگاه را به‌طور کلی یا به برخی دانشجویان (دوره‌های شبانه و ...) ندارند، می‌بایست این موضوع را در دفترچه کنکور اعلام کنند. دانشجویان با پذیرش شرایط مندرج در دفترچه کنکور به تحصیل خواهند پرداخت.

ماده سی و دو - حق برخورداری از فضاها و امکانات ورزشی

دانشجویان حق دارند، مطابق با ضوابط موجود [۱۰]، از سرانه فضای ورزشی و امکانات ورزشی مناسب بهره‌مند شوند. همچنین دانشجویان حق دارند، در چارچوب قوانین و مقررات [۱۱]، نسبت به تأسیس «انجمن‌های ورزشی دانشجویی» در دانشکده‌ها و خوابگاه‌ها مبادرت ورزند.

دو نماینده از مجموعه انجمن‌های ورزشی دانشجویی برادران و خواهران در «شورای تربیت بدنی و ورزش دانشگاه» عضو خواهند بود.

ماده سی و سه - حقوق صنفی - رفاهی برخی گروه‌های خاص

طبق قوانین و مقررات، برخی از گروه‌های خاص، مانند دانشجویان استعداد درخشان [۱۲]، دانشجویان شاهد و ایثارگر [۱۳] و دانشجویان متأهل [۱۴]، بر حسب شرایط خاص خود، از برخی تسهیلات ویژه صنفی و رفاهی برخوردارند.

- [۱] جزییات این قوانین در آیین نامه شورای صنفی - رفاهی (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری) و دستورالعمل اجرایی آیین نامه شورای صنفی رفاهی (مصوب ۱۳۹۱، هیئت مرکزی نظارت بر شواری صنفی و رفاهی دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی) قابل دست یابی است.
- [۲] ماده ۳ آیین نامه شورای صنفی - رفاهی (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری)
- [۳] طبق آیین نامه شورای صنفی رفاهی این امور شامل امور خدماتی و رفاهی از قبیل امور فروشگاه ها و دفاتر تکثیر، ایاب و ذهاب دانشجویان، وامهای دانشجویی، مراکز درمانی، امور ورزشی، مراکز رایانه ای دانشجویی موسسه، کتابخانه، امور مربوط به کیفیت غذا و بهداشت محیط‌های غذاخوری‌های دانشجویی، برگزاری جلسات پرسش و پاسخ دانشجویان برای تبادل نظر با مسئولین و ... می‌شود.
- [۴] ماده ۸ آیین نامه شورای صنفی - رفاهی (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری)
- [۵]. برای آشنایی با این شرایط و سایر جزییات به آیین نامه نحوه استفاده از وام‌های صندوق رفاه دانشجویان در داخل کشور (مصوب ۱۳۸۷، هیئت امنای صندوق رفاه) و دستورالعمل اجرایی این آیین نامه (مصوب ۱۳۸۷، هیئت امنای صندوق رفاه) مراجعه فرمایید.
- [۶] مواد ۱۰ تا ۱۹ فصل سوم از بین نامه نحوه استفاده از وام‌های صندوق رفاه دانشجویان در داخل کشور (مصوب ۱۳۸۷، هیئت امنای صندوق رفاه)
- [۷] دستورالعمل اعطاء و بازپرداخت تسهیلات رفاهی به دانشجویان ممتاز و نمونه (مصوب ۱۳۸۲، هیئت امنای صندوق رفاه)
- [۸] آیین نامه اجرایی بند ۵ ماده ۱۳ قانون بیمه همگانی خدمات درمانی (مصوب ۱۳۷۴، مصوب هیئت وزیران)
- [۹] آیین نامه نحوه واگذاری و اداره خوابگاه دانشجویی (مصوب ۱۳۸۳، وزارت علوم تحقیقات و فن آوری)
- [۱۰] در نظام نامه اجرایی توسعه ورزش های همگانی، تفریحات سالم، ورزش های بومی- محلی و ورزش های باستانی (مصوب ۱۳۹۲، سازمان امور دانشجویان)
- [۱۱] آیین نامه انجمن های ورزشی دانشجویی دانشکده ها و خوابگاه ها (مصوب ۱۳۷۹، شورای عالی تربیت بدنی و ورزش دانشگاه ها)
- [۱۲] برای اطلاعات بیشتر مراجعه کنید به سیاست های حمایت و هدایت استعداد های درخشان (مصوب ۱۳۷۷، شواری عالی انقلاب فرهنگی)
- [۱۳] برای اطلاعات بیشتر مراجعه کنید به لایحه جامع خدمت رسانی به ایثارگران (مصوب ۱۳۹۱، مجمع تشخیص مصلحت نظام)
- [۱۴] برای اطلاعات بیشتر مراجعه کنید به آیین نامه نحوه استفاده از وام های صندوق رفاه دانشجویی داخل کشور (مصوب ۱۳۸۷، صندوق رفاه دانشجویان)

۴- فصل چهارم: حقوق سیاسی

ماده سی و چهار - حق عضویت و فعالیت در تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان دانشجویان حق دارند، در چارچوب قوانین و مقررات، به فعالیت سیاسی در قالب تشکل‌های اسلامی بپردازند. تشکل‌های اسلامی می‌توانند «هر نوع فعالیت سیاسی، فرهنگی و اجتماعی در حدود اساسنامه تشکل در داخل دانشگاه و در چارچوب ضوابط و مقررات دانشگاه و این آیین‌نامه و سایر قوانین موضوعه کشور» [۱] داشته باشند. تشکل‌ها به منظور تحقق اهداف خود می‌توانند در چارچوب قوانین و مقررات [۲] به برگزاری سخنرانی، تجمع، راهپیمایی، میزگرد، تریبون آزاد، نصب تابلوها، انتشار نشریه و راه‌اندازی هر نوع پایگاه اطلاع‌رسانی اقدام کنند. لازم به ذکر است که تشکل‌های دانشجویی زیر نظر شورای فرهنگی و هیئت نظارت بر تشکل‌های اسلامی دانشگاه فعالیت می‌کنند.

از تشکل‌های اسلامی با گرایش‌های مختلف می‌توان به بسیج دانشجویی، انجمن اسلامی دانشجویان، جنبش عدالتخواه دانشجویی، انجمن اسلامی دانشجویان مستقل و جامعه اسلامی دانشجویان اشاره کرد که در این میان بسیج دانشجویی آئین‌نامه و برخی ضوابط خاص خود را دارد. [۳]

ماده سی و پنج - حق تشکیل تشکل‌های اسلامی و اتحادیه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان دانشجویان با گرایش‌های متفاوت فکری و سیاسی از حق تأسیس «تشکل‌های اسلامی» و «اتحادیه‌های تشکل‌های اسلامی»، در چارچوب قوانین و مقررات [۴]، برخوردارند. دانشجویان متقاضی تأسیس تشکل اسلامی می‌توانند بر مبنای ضوابط موجود، درخواست خود را، به عنوان هیئت مؤسس، به هیئت نظارت بر تشکل‌های اسلامی دانشگاه ارائه دهند و مجوز فعالیت بگیرند. همچنین تشکل‌های اسلامی دانشگاه‌های گوناگون می‌توانند درخواست خود را مبنی بر تشکیل اتحادیه تشکل‌های اسلامی دانشجویی به هیئت نظارت مرکزی وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری ارائه دهند. «تشکل‌های اسلامی دانشجویی با عضویت حداقل بیست تشکل [...] می‌توانند اتحادیه‌ای را تشکیل دهند» [۵]

ماده سی و شش - حق فعالیت مطبوعاتی سیاسی دانشجویان حق دارند هم در قالب تشکل‌های اسلامی (با تأیید شورای فرهنگی - اجتماعی دانشگاه و مجوز کمیته ناظر بر نشریات) و هم، به صورت مستقل، با مراجعه به دبیرخانه کمیته ناظر بر نشریات دانشجویی دانشگاه، درخواست اخذ مجوز نشریه دانشجویی (با زمینه انتشار سیاسی) کنند و دیدگاه‌های خود را در حوزه مسائل سیاسی منتشر کنند. «نشریات دانشگاهی از کلیه حقوق مصرح در قانون مطبوعات جمهوری اسلامی ایران برخوردارند.» [۶] و «در انتشار مطالب و تصاویر جز در موارد اخلاص به مبانی و احکام اسلام و حقوق عمومی و خصوصی مطابق ماده ۶ قانون مطبوعات، آزاد هستند.» [۷] نشریات دانشجویی تحت نظارت «کمیته ناظر بر نشریات دانشجویی دانشگاه» فعالیت می‌کنند.

ماده سی و هفت - حق بیان افکار و اندیشه‌ها آزادی بیان و اندیشه از حقوق اساسی و اولیه دانشجویان است. در فضای دانشگاه ظرفیت‌های متنوعی برای تحقق آن در نظر گرفته شده است، از جمله می‌توان به «تشکل‌های اسلامی» [۸]، «نشریات دانشجویی» [۹]، «کرسی‌های آزاداندیشی» (در قالب

کرسی مناظره، کرسی نقد و نظر، کرسی پرسش و پاسخ شبهات» [۱۰]، و «خانه ملی گفتگوی آزاد» [۱۱] اشاره کرد که دانشجویان می‌توانند در قالب آن‌ها، افکار و اندیشه‌های خود را بیان کنند.

ماده سی و هشت - حق انتقاد و مطالبه‌گری

دانشجویان طبق قانون حق دارند نسبت به عملکردهای نادرست مسئولان دانشگاه و سیاست‌ها و رویه‌های نادرست کشور انتقاد و اعتراض داشته باشند و نقد خود را از مسیرهای قانونی بیان کنند. دانشجویان می‌توانند در قالب «نشریات دانشجویی» [۱۲]، «شورای صنفی رفاهی» [۱۳] و «تشکل‌های اسلامی» [۱۴] از این حق خود استفاده نمایند.

[۱] ماده ۲ آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان و الحاقات بعدی آن (مصوب ۱۳۷۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی)

[۲] این قوانین و مقررات در آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان و الحاقات بعدی آن (مصوب ۱۳۷۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دستور العمل اجرایی آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۲ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) به تفصیل آمده است.

[۳] برای مطالعه بیشتر مراجعه نمائید به اصول کلی نحوه تاسیس بسیج دانشجویی (مصوب ۱۳۶۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و قانون تشکیل، تقویت و توسعه بسیج دانشجویی (مصوب ۱۳۷۰ مجلس شورای اسلامی) و آیین‌نامه اجرایی قانون تشکیل، تقویت و توسعه بسیج دانشجویی (مصوب ۱۳۷۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی)

[۴] برای آگاهی از این قوانین و مقررات به آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان و الحاقات بعدی آن (مصوب ۱۳۷۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی)، دستور العمل اجرایی آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۲ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)، آیین‌نامه اتحادیه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دستور العمل اجرایی آیین‌نامه اتحادیه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی)

[۵] ماده ۳ آیین‌نامه اتحادیه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی)

[۶] ماده ۲۷ دستور العمل اجرایی ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) ضمن اشاره به مورد گفته شده در توضیح این حقوق به برخی از موارد اشاره کرده است، از جمله: «۱. جستجو، کسب و انتشار اخبار داخل و خارج دانشگاه به منظور افزایش آگاهی جامعه دانشگاهی با رعایت موازین قانونی و حفظ مصالح جامعه، ۲. هیچ مقام دولتی و غیردولتی حق ندارد برای چاپ مطلب یا مقاله‌ای درصدد اعمال فشار بر نشریات برآید یا به سانسور و کنترل محتوای نشریات مبادرت ورزد...».

[۷] ماده ۳۰ دستور العمل اجرایی ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)

[۸] برای آگاهی از این قوانین و مقررات به آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان و الحاقات بعدی آن (مصوب ۱۳۷۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی)، دستور العمل اجرایی آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۲ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)

[۹] برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دستور العمل اجرایی ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) و قانون مطبوعات جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۹ مجلس شورای اسلامی)، لازم به ذکر است مقدمه دستور العمل اجرایی ضوابط ناظر بر فعالیت

نشریات دانشگاهی، هدف از تدوین دستورالعمل مذکور را «ساماندهی و حمایت از فعالیت نشریات دانشگاهی و قانونمند کردن این گونه فعالیت‌ها، نهادینه ساختن فضای آزاداندیشی، نقد و گفتگوی سازنده و تأکید بر حق آزادی بیان و همچنین ایجاد فرصت‌های فراگیری مهارت‌های روزنامه‌نگاری و ارتقای سطح دانش عمومی و تخصصی دانشگاهیان» دانسته است.

[۱۰] آیین‌نامه تشکیل کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی (مصوب ۱۳۹۳، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۱۱] برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به اساسنامه خانه ملی گفتگوی آزاد (مصوب ۱۳۸۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و آیین‌نامه برگزاری جلسات خانه ملی گفتگوی آزاد (مصوب ۱۳۸۵ هیئت حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی، نقد و مناظره)

[۱۲] بند ۳ از ماده ۲۷ «دستورالعمل اجرایی ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی» اذعان دارد: «نشریات دانشجویی حق دارند نظرها، انتقادهای سازنده، پیشنهادها و توضیحات دانشجویان و مسئولان دانشگاه را با رعایت موازین اسلامی و مصالح دانشگاه و جامعه درج کنند.

[۱۳] ماده ۲ «آئین‌نامه شورای صنفی رفاهی» اهداف این شورا را شامل: «تقویت فضای مشارکت، همکاری و تعاون، ایجاد همدلی در میان دانشجویان و مسئولین دانشگاهی؛ افزایش آگاهی دانشجویان با حقوق و تکالیف دانشجویی؛ تقویت فرهنگ پیگیری حل مشکلات رفاهی و...» دانسته است.

[۱۴] آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان و الحاقات بعدی آن (مصوب ۱۳۷۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دستورالعمل اجرایی آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۲ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)

۵- فصل پنجم: حقوق فرهنگی - اجتماعی

ماده سی و نه - حق عضویت و فعالیت در نهادهای اجتماعی و فرهنگی

نهادهای اجتماعی متنوعی در دانشگاه فعالیت می‌کنند که از جمله مهم‌ترین آنها «انجمن‌های علمی دانشجویی» [۱] و «کانون‌های فرهنگی و هنری دانشجویان» [۲] اند. دانشجویان می‌توانند با مراجعه به دفاتر کانون‌ها که معمولاً زیر نظر معاونت فرهنگی دانشگاه‌اند، فرم عضویت را پر و فعالیت خود را آغاز کنند. همچنین دانشجویان رشته‌ها و گرایش‌های گوناگون، طبق آیین‌نامه انجمن‌های علمی دانشجویی، عضو انجمن علمی همان رشته یا گرایش هستند و حق فعالیت دارند.

ماده چهل - حق تأسیس نهادهای اجتماعی و فرهنگی

دانشجویان حق دارند، در چارچوب قوانین و مقررات، نهادهای اجتماعی متنوعی را، تأسیس کنند. این نهادها می‌توانند در زمینه‌های علمی و یا دینی و مذهبی، ادبی و هنری، فرهنگ و اندیشه و اجتماعی فعالیت کنند. [۳] از جمله مهم‌ترین این نهادها که به صورت متداول در دانشگاه‌ها حضور دارند، می‌توان به «انجمن علمی دانشجویی» [۴] و «کانون فرهنگی و هنری» [۵] اشاره کرد.

ماده چهل و یک - حق فعالیت مطبوعاتی علمی، فرهنگی و اجتماعی

دانشجویان فعال در نهادهای علمی و فرهنگی حق دارند، در همان حوزه، فعالیت مطبوعاتی نیز داشته باشند. انجمن‌های علمی دانشجویی و کانون‌های فرهنگی دانشجویان می‌توانند، به عنوان شخصیت حقوقی، درخواست مجوز نشریه دانشجویی در حوزه فعالیت خود را بدهند و پس از طی مراحل قانونی نشریه دانشجویی در سطح دانشگاه منتشر کنند. سایر دانشجویان نیز این حق را دارند که به‌طور مستقل به دبیرخانه نشریات دانشجویی دانشگاه مراجعه کنند و با اخذ مجوز به انتشار مطالب علمی، فرهنگی و اجتماعی بپردازند. [۶]

ماده چهل و دو - حق برگزاری و شرکت در اردوهای دانشجویی

برگزاری اردو یا شرکت در اردوهای برگزار شده توسط سایر نهادها، از حقوق دانشجویان است که طبق ضوابط قانونی [۷] تحقق می‌یابد. طبق این ضوابط، اردوهای فرهنگی و اردوهای علمی مستلزم اخذ مجوز از شورای فرهنگی دانشگاه است. اما «سفر آموزشی و پژوهشی (مرتبط با واحد درسی) با حضور استاد و با مجوز گروه آموزشی دانشکده برگزار می‌شود.» [۸] همچنین می‌بایست «اطلاع‌رسانی درباره برگزاری اردوها از سوی برگزارکننده اردو به صورت علنی و عمومی انجام شود تا کلیه دانشجویان واجد شرایط به صورت عادلانه حق ثبت نام در اردو را داشته باشند.» [۹]

سفرهای عمره دانشجویی (زیر نظر ستاد عمره دانشجویی وابسته به نهاد مقام معظم رهبری)، اردوی راهیان نور (زیر نظر ستاد مرکزی راهیان نور) و اردوهای جهادی از جمله اردوهای متداول در دانشگاه‌ها هستند.

ماده چهل و سه - حق نمایندگی و مشارکت در شوراهای دانشگاه

شوراهای تخصصی و کمیته‌ها و هیئت‌های گوناگونی در دانشگاه وجود دارند که دانشجویان حق دارند در برخی از آنها نماینده داشته باشند. یکی از مهم‌ترین این شوراها «شورای فرهنگی و اجتماعی» دانشگاه است که طبق «آیین‌نامه جامع

مدیریت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فن آوری»، نماینده بسیج دانشجویی دانشگاه و نماینده بزرگ‌ترین تشکل اسلامی دانشجویی دانشگاه در آن عضویت دارند. [۱۰]

همچنین دانشجویان حق داشتن نماینده در «کمیته ناظر بر نشریات دانشگاهی» [۱۱] و «شورای انضباطی» [۱۲] را نیز دارند.

ماده چهل و چهار - حق حضور و مشارکت در جشنواره‌ها و مسابقات فرهنگی و اجتماعی

سالانه جشنواره‌های متعدد فرهنگی در دانشگاه‌های کشور برگزار می‌شود که دانشجویان می‌توانند طبق مقررات در این جشنواره‌ها حضور یابند و با یکدیگر رقابت کنند. برخی از این جشنواره‌ها عبارت‌اند از: جشنواره‌ها و مسابقات دانشجویی قرآن کریم، جشنواره ملی حرکت (ویژه انجمن‌های علمی دانشجویی کشور)، جشنواره نشریات دانشجویی (ویژه نشریات دانشجویی کشور)، جشنواره رویش (ویژه کانون‌های فرهنگی و هنری) و ... [۱۳]

[۱] برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به آیین‌نامه انجمن‌ها و اتحادیه‌های علمی دانشجویی (مصوب ۱۳۸۷ وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری). لازم به ذکر است ماده ۳ این آیین‌نامه، فعالیت علمی را شامل ۱. مناظره و نقد علمی؛ ۲. هم‌اندیشی و نشست‌های تخصصی؛ ۳. مطالعات و پژوهش‌های علمی؛ ۴. نشر و ترویج یافته‌های علمی؛ ۵. فعالیت‌های کمک آموزشی می‌داند و برخی از مصادیق آن را نام برده است: «۱. برگزاری دوره‌های آموزشی تکمیلی و تقویتی و تشکیل کارگاه‌های تخصصی؛ ۲. برگزاری و همکاری در اجرای جشنواره‌ها، کنفرانس‌ها و مسابقات علمی (داخلی و خارجی)؛ ۳. تولید و انتشار نشریه علمی، کتاب و نشریات الکترونیکی، نرم افزارهای رایانه‌ای و فیلم‌های علمی-آموزشی؛ ۴. برنامه‌ریزی و اجرای بازدیدهای علمی از مراکز علمی، صنعتی و فن آوری ...».

[۲] برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به آیین‌نامه کانون‌های فرهنگی دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (مصوب ۱۳۸۸ وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی).

[۳] ماده ۱ «آیین‌نامه کانون‌های فرهنگی دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی»، کانون‌های فرهنگی دانشجویان را نهادهایی می‌داند که «در زمینه‌هایی از قبیل دینی و مذهبی (اسلام‌شناسی، نماز و نیایش، امر به معروف و نهی از منکر، عفاف و حجاب، قرآن و عترت، مراسم، اعیاد و وفیات مذهبی و ...)، ادبی و هنری (ادبیات، فیلم و عکس، هنرهای نمایشی، هنرهای تجسمی، صنایع دستی و ...)، فرهنگ و اندیشه (مطالعات فرهنگی و ...) و اجتماعی (جهادی، سازندگی، ایران‌شناسی، گردشگری، محیط زیست، آسیب‌های اجتماعی، امداد و هلال‌احمر و ...) فعالیت می‌کنند.»

[۴] برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به آیین‌نامه انجمن‌ها و اتحادیه‌های علمی دانشجویی (مصوب ۱۳۸۷ وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری). لازم به ذکر است ماده ۱ این آیین‌نامه، انجمن‌های علمی دانشجویی را «متشکل از دانشجویان علاقمند به مشارکت در فعالیت‌های علمی در یک دانشکده یا گروه آموزشی» دانسته است. طبق تبصره ۱ همین ماده: «در هر دانشگاه مناظر با هر رشته دانشگاهی یک انجمن علمی می‌تواند تشکیل شود.» و مطابق تبصره ۲: «در صورتی که دانشجویان دو یا چند رشته علاقمند به تشکیل انجمن علمی دانشجویی بین رشته‌ای باشند می‌توانند طبق ضوابط این آیین‌نامه اقدام نمایند.» مواد ۱۰ الی ۱۴ آیین‌نامه، ضوابط مربوط به تشکیل «شورای دبیران انجمن‌های علمی دانشجویی دانشکده و دانشگاه» و همچنین «اتحادیه انجمن‌های علمی دانشجویی» را بیان داشته و بخش سوم آیین‌نامه، «ضوابط تشکیل و فعالیت انجمن‌ها و اتحادیه‌های علمی دانشجویی» را توضیح داده است. حمایت از انجمن‌های علمی دانشجویی و نظارت بر عملکرد آن‌ها نیز بر عهده «شورای حمایت و نظارت بر انجمن‌ها و اتحادیه‌های علمی دانشجویی» است که در بخش چهارم آیین‌نامه قابل مشاهده است.

[۵] برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به «آیین‌نامه کانون‌های فرهنگی دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (مصوب ۱۳۸۸ وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)». ضوابط تشکیل کانون‌های فرهنگی و هنری و صدور مجوز فعالیت آن‌ها در فصل دوم

این آیین‌نامه، به تفصیل آمده و مواد ۷ و ۸ آیین‌نامه، «گروه ناظر بر فعالیت‌های کانون‌ها در دانشگاه» و «گروه مرکزی ناظر بر فعالیت‌های کانون‌ها در وزارتخانه» را توضیح داده است. همچنین به مقررات مربوط به تشکیل «شورای هماهنگی کانون‌های هر دانشگاه» و «مجمع‌های تخصصی کانون‌های فرهنگی، هنری، اجتماعی و دینی دانشجویان دانشگاه‌های کشور» به ترتیب در فصول چهارم و هفتم آیین‌نامه اشاره شده است.

[۶] برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دستورالعمل اجرایی ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی). لازم به ذکر است تبصره ۱ ماده ۱ دستورالعمل اجرایی ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی بیان می‌دارد: «عنوان‌های فرهنگی و اجتماعی، زمینه‌های عقیدتی، صنفی و رفاهی، خبری و طنز را نیز در بر می‌گیرند.» به علاوه مقررات مربوط به اخذ مجوز انتشار نشریه در بخش دوم همین دستورالعمل قابل مشاهده است.

[۷] برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به دستورالعمل اردوهای دانشجویی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی).

[۸] تبصره ۱، ماده ۲ دستورالعمل اردوهای دانشجویی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی). همچنین طبق این ماده، اردوهای فرهنگی شامل «سفرهای زیارتی، ورزشی، هنری، سیاحتی و شرکت در جشنواره‌های فرهنگی و هنری» و اردوهای علمی شامل «شرکت در نمایشگاه‌ها و بازدیدهای تخصصی، کنفرانس‌ها، نشست‌ها و بازدیدهای علمی و سفرهای آموزشی - پژوهشی» می‌شود.

[۹] ماده ۲۱ دستورالعمل اردوهای دانشجویی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی).

[۱۰] برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به آیین‌نامه جامع مدیریت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فن‌آوری (مصوب ۱۳۸۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی) (شماره ۴ از بند ب ماده ۱۲)

[۱۱] برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دستورالعمل اجرایی ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) و شیوه‌نامه انتخابات مدیران مسئول نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۷ شورای مرکزی ناظر بر نشریات دانشگاهی)، لازم به ذکر است که ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی و دستورالعمل آن ترکیبی را برای «کمیته ناظر بر نشریات دانشگاه» در هر دانشگاه و «شورای مرکزی ناظر بر نشریات دانشگاهی» در وزارتخانه معین کرده که در ماده ۲ ضوابط ناظر و مواد ۴ و ۹ دستورالعمل قابل مطالعه است. بر اساس قانون، سه نفر از مدیران مسئول نشریات دانشگاهی به انتخاب مدیران مسئول نشریات دانشگاه (ها) که یک نفر عضو علی‌البدل محسوب می‌شود، از اعضای کمیته (شورا) خواهند بود. لازم به ذکر است که برگزاری انتخابات مدیران مسئول نشریات دانشگاهی نیز طبق شیوه‌نامه انتخابات برگزار خواهد شد.

[۱۲] برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی). لازم به ذکر است که ماده ۱ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان ترکیب اعضای شورای انضباطی بدوی دانشگاه، شورای انضباطی تجدید نظر دانشگاه و شورای مرکزی انضباطی دانشجویان را مقرر کرده است. در شورای بدوی «دو نفر دانشجوی دانشگاه به انتخاب شورای فرهنگی دانشگاه از میان دانشجویان معرفی شده توسط دانشکده‌ها»، در شورای تجدید نظر «یک نفر دانشجوی دانشگاه به انتخاب شورای فرهنگی دانشگاه از میان دانشجویان معرفی شده توسط دانشکده‌ها» و در شورای مرکزی انضباطی «یک نفر دانشجو از میان اعضای دانشجویی شوراهای انضباطی دانشگاه‌ها به پیشنهاد رئیس شورای مرکزی انضباطی و حکم وزیر» عضویت دارند.

[۱۳] برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به آیین‌نامه جشنواره ملی حرکت (مصوب ۱۳۸۶) و...

۶- فصل ششم: حقوق انضباطی

در صورتی که دانشجو مرتکب یکی از تخلفات پیش‌بینی شده در آیین‌نامه انضباطی دانشجویان شود^[۱]، از حقوق ذیل برخوردار است:

ماده چهل و پنج - حق رسیدگی به تخلفات دانشجویی در شوراهای انضباطی

یگانه مرجع صالح رسیدگی به تخلفات دانشجویان، شوراهای انضباطی‌اند و هیچ مرجع دیگری حق دخالت در این امر را ندارد. [۲] شوراهای انضباطی عبارت‌اند از: شوراهای انضباطی دانشگاه (شورای انضباطی بدوی و شورای انضباطی تجدیدنظر) که در دانشگاه‌ها مستقر است و شورای انضباطی مرکزی که در وزارت علوم مستقر است. [۳]

ماده چهل و شش - حق اطلاع از اتهام

تخلفاتی که دانشجو به آن‌ها متهم است، باید پس از دعوت از نامبرده به وی تفهیم شود. [۴]

دعوت از دانشجو باید به صورت کتبی و رسمی انجام شود. چنانچه دانشجو، پس از دعوت اول، در دبیرخانه حاضر نشود، باید مجدداً به صورت کتبی و رسمی دعوت شود. [۵]

تفهیم تخلفاتی که دانشجو به آن متهم است، باید شفاف باشد. [۶]

ماده چهل و هفت - حق برخورداری از اصل برائت

اصل بر برائت دانشجو است. [۷] دانشجو را فقط در مورد اعمالی می‌توان دعوت و او را تفهیم اتهام کرد که آن اعمال به موجب ماده ۶ آیین‌نامه انضباطی تخلف شمرده شده باشد.

تفهیم اتهام به دانشجو باید با ذکر دلایل و مستندات انجام شود که بر مبنای آن‌ها دانشجو به تخلف متهم می‌شود. دانشجو حق رؤیت مستندات را دارد. متهم برای اثبات بی‌گناهی خود در صورت عدم وجود دلایل کافی بر احراز و انتساب تخلف، نیاز به ارائه هیچ‌گونه دلیلی ندارد. [۸]

ماده چهل و هشت - حق دفاع

دانشجو حق دارد در برابر اتهام وارده، از خود دفاع کند. [۹]

دفاعیات دانشجو پس از انجام مصاحبه حضوری با وی به صورت کتبی اخذ و صورتجلسه می‌شود. [۱۰]

ماده چهل و نه - حق بر استماع

دانشجو حق دارد در جلسه شورای انضباطی دانشگاه حاضر شود و به صورت شفاهی دفاعیات خود را به استماع اعضای شورا برساند. [۱۱]

ماده پنجاه - حق اطلاع از حکم

حکم شوراهای انضباطی باید به دانشجو ابلاغ شود. [۱۲] این ابلاغ باید به صورت کتبی باشد. [۱۳]

شوراهای انضباطی دانشگاه باید احکام صادره را حداکثر تا یک ماه پس از صدور، توسط رئیس یا دبیر شورا، به دانشجوی متهم ابلاغ و رسید دریافت کنند. [۱۴] «در صورتی که دانشجو به دلایل غیر موجه [۱۵]، از اعلام رؤیت حکم اولیه خودداری کند، حکم اولیه عیناً قطعی محسوب می‌شود.» [۱۶]

احکام کمیته انضباطی بدوی دانشگاه با امضاء رئیس کمیته بدوی و احکام کمیته انضباطی تجدید نظر با امضاء دبیر کمیته انضباطی تجدید نظر دانشگاه [۱۷] و احکام کمیته مرکزی انضباطی دانشجویان با امضاء دبیر کمیته مرکزی ابلاغ می‌شود. [۱۸]

ماده پنجاه و یک - حق برخورداری از رسیدگی سریع و منصفانه

الف- رسیدگی به تخلفات دانشجو با رعایت حقوق وی باید در «کمترین زمان ممکن» انجام شود. در صورت عدم رعایت این حق و ورود خسارت به دانشجو، «دانشگاه باید به نحوی که منافی مصالح کلی دانشگاه و سایر دانشجویان نباشد، به جبران آن اقدام کند.» [۱۹]

ب - کلیه دانشجویان در هر مقطع تحصیلی، در برابر آیین‌نامه و شیوه‌نامه برابرند. هرگونه تبعیض بر مبنای جنسیت، نژاد، زبان، قومیت، مذهب، تابعیت و امثال آن ممنوع است. [۲۰] شوراها نباید در فرایند تصمیم‌گیری، جانبداری کنند و باید بی‌طرفانه تصمیم بگیرند. صدور رأی بر اساس ملاحظات سیاسی یا حزبی یا هرگونه موضوع غیرمرتبط به تخلف مورد بررسی ممنوع است.

پ - در موارد ضروری، از جمله تخلفات اخلاقی، اخذ نظر مرکز مشاوره لازم است. [۲۱]

ماده پنجاه و دو - حق تجدیدنظرخواهی

دانشجو حق دارد پس از دریافت حکم، نسبت به آن درخواست تجدیدنظر کند. این حق هم شامل احکام شورای انضباطی بدوی و هم شورای انضباطی تجدیدنظر است. [۲۲]

با توجه به اینکه تنبه‌های پیش‌بینی شده برای تخلفات دانشجویی طی ۲۰ بند از سبک به سنگین طبقه‌بندی شده و موارد متنوعی را شامل می‌شود [۲۳]، مراجع تجدیدنظرخواهی آن‌ها نیز متفاوت است. متناسب با هر یک از تنبیه‌ها به شرح ذیل امکان تجدید نظرخواهی وجود دارد.

احکام صادره از شورای انضباطی بدوی مشتمل بر تنبیه‌های بند ۱ تا ۳ شیوه‌نامه، ظرف مدت ده روز اداری از تاریخ رؤیت حکم، قابل اعتراض در همان شورای انضباطی بدوی است. [۲۴] در این مورد لایحه تجدیدنظرخواهی و دفاعیات دانشجو تحویل دبیرخانه همان شورا می‌شود. [۲۵]

احکام صادره از شورای انضباطی بدوی مشتمل بر تنبیه‌های بند ۳ تا ۱۲ شیوه‌نامه، ظرف مدت ده روز اداری از تاریخ رؤیت حکم قابل اعتراض در شورای انضباطی تجدیدنظر است. [۲۶] در این مورد، لایحه تجدیدنظرخواهی و دفاعیات دانشجو تحویل دبیرخانه شورای انضباطی تجدیدنظر می‌شود. [۲۷]

احکام صادره از شورای انضباطی تجدیدنظر مشتمل بر تنبیه‌های بند ۶ تا ۱۲ شیوه‌نامه، ظرف مدت یک ماه از تاریخ رؤیت حکم قابل اعتراض در شورای انضباطی مرکزی است. [۲۸] در این مورد لایحه تجدیدنظرخواهی و دفاعیات دانشجو تحویل دبیرخانه شورای انضباطی مرکزی می‌شود. [۲۹]

کلیه احکام قطعی شوراهای انضباطی دانشگاه‌ها و شورای انضباطی مرکزی قابل اعتراض در دیوان عدالت اداری است. [۳۰]

ماده پنجاه و سه - حق رسیدگی دو مرحله‌ای در کمیته مرکزی انضباطی

صدور تنبیه‌هایی که ناظر بر محرومیت سه ترم تحصیلی (و بالاتر) است، فقط در صلاحیت شورای انضباطی مرکزی قرار دارد. [۳۱] در موارد فوق، کمیته انضباطی مرکزی ابتدا باید حکم اولیه را صادر و به دانشجو ابلاغ کند. دانشجو ظرف مدت دو هفته پس از ابلاغ حکم، باید دفاعیه خود را به کمیته مرکزی تسلیم کند. (از طریق کمیته انضباطی دانشگاه یا مستقیماً به کمیته مرکزی انضباطی با ارسال رونوشت به کمیته انضباطی دانشگاه). کمیته مرکزی پس از ملاحظه دفاعیه دانشجو، حداکثر ظرف مدت یک ماه حکم قطعی را صادر می‌کند. [۳۲]

ماده پنجاه و چهار - حق استفاده از امکانات دانشگاه و خوابگاه در طول رسیدگی به تخلفات دانشجو، نامبرده حق ورود به دانشگاه و خوابگاه و استفاده از امکانات آن را دارد مگر در مورد محدودیت یک‌ماهه و دومه‌ای که برابر آیین‌نامه به دستور رئیس دانشگاه ایجاد می‌شود. [۳۳]

ماده پنجاه و پنج - حق حفظ حریم خصوصی اعضای شورا و کارکنان دبیرخانه شورای انضباطی مجاز به تجسس در زندگی خصوصی دانشجویان نیستند. [۳۴]

ماده پنجاه و شش - حق حفظ اسرار

اعضای شورا و کارکنان دبیرخانه شورای انضباطی موظف‌اند کلیه اطلاعات مربوط به تخلف دانشجو را محرمانه تلقی و از افشای آن (به جز نزد همسر و والدین با رعایت مصالح دانشجو) خودداری کنند. [۳۵]

اعلام سوابق انضباطی به مراجع ذی‌صلاح فقط از طریق کمیته انضباطی دانشگاه انجام می‌شود. [۳۶]

ماده پنجاه و هفت - حق تعلیق و تخفیف

دانشجو حق دارد تقاضای تعلیق و تخفیف احکام را کند که البته اعمال آن منوط به موافقت شورای انضباطی است. [۳۷]

«در جریان رسیدگی به پرونده‌های انضباطی از بدو تا پایان رسیدگی اخذ تعهد بنا بر صلاح‌دید هر یک از شوراهای مجاز می‌باشد و می‌تواند به عنوان عامل تخفیف یا تعلیق در تنبیه و یا مخومه شدن پرونده بدون درج در سوابق انضباطی لحاظ گردد.» [۳۸]

منظور از تعلیق، تعلیق در اجرای حکم تا پایان مدت تحصیل دانشجو است. مشروط بر اینکه در این مدت دانشجو مرتکب تخلف جدید نشود.

ماده پنجاه و هشت - حق امحای سوابق

دانشجو حق دارد در حین تحصیل و یا پس از فارغ‌التحصیلی، تقاضای امحای سوابق انضباطی خود را کند. [۳۹]

احکام منطبق بر تنبیه‌های بندهای ۱ تا ۳ و آثار آن‌ها و نیز احکام تعلیقی، در پایان تحصیل خود به خود امحای می‌شوند و امحای اثر آن‌ها نیاز به موافقت شوراهای انضباطی ندارد [۴۰]. امحای سوابق پس از تقاضای دانشجو در مورد تنبیه‌های بند ۴ تا ۱۱ منوط به موافقت شورای انضباطی تجدیدنظر و در مورد تنبیهات بند ۱۲ تا ۲۰ منوط به موافقت شورای مرکزی انضباطی است. [۴۱] امحای اثر در مورد حکم قطعی درج نمره ۰/۲۵ از پرونده آموزشی صورت نمی‌پذیرد، اما سایر آثار آن در صورت موافقت شورای انضباطی امحای می‌شود [۴۲]. امحای اثر تنبیه‌های قطعی برای تخلفات انضباطی دارای بعد مجرمانه، که با صدور حکم قضایی اثبات شده باشد، در پایان تحصیلات مقدور نیست. [۴۳]

ماده پنجاه و نه - حق شکایت

کارکنان و اعضای شوراهای انضباطی حق تجسس در زندگی خصوصی دانشجو و افشای اطلاعات مربوط به تخلف او را ندارند. در غیر این صورت، دانشجو حق دارد موضوع را از طریق شورای تجدیدنظر یا شورای مرکزی انضباطی پیگیری کند. [۴۴]

[۱] بر اساس ماده ۶ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی)، این تخلفات عبارت‌اند از: تخلفات عمومی، تخلفات آموزشی، تخلفات سیاسی و تخلفات اخلاقی. برای آشنایی بیشتر با این موارد به ماده ۶ آیین‌نامه انضباطی مراجعه کنید. همچنین ماده ۳ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری) این تخلفات و تنبیه‌های اختصاص یافته به آن‌ها را تشریح کرده است.

[۲]. تبصره ۸ ماده ۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری) و ماده ۱۲ آیین‌نامه

[۳]. آشنایی با این شوراها و ترکیب اعضای آن به ماده ۱ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری) رجوع شود.

[۴]. ماده ۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۵]. تبصره ماده ۷ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری): چنانچه تا ۱۰ روز پس از رؤیت ابلاغ دوم از حضور و ارائه دفاعیات امتناع ورزد، شورا می‌تواند نسبت به رسیدگی و صدور حکم غیابی اقدام کند.

[۶]. ماده ۶ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و بخش ۱ و ماده ۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۷]. اصل سی و هفتم قانون اساسی

[۸]. اصل سی و دوم و سی و هفتم قانون اساسی

[۹]. ماده ۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۱۰]. ماده ۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۱۱]. ماده ۷ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات)

[۱۲]. مواد ۹ و ۱۲ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۱۳]. ماده ۲۰ و تبصره ماده ۹ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۱۴]. تبصره ۱ بند ب ماده ۸ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و ماده ۱۲ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

[۱۵] مرجع تشخیص غیر موجه بودن شورای انضباطی است.

[۱۶]. ماده ۲۰ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری). طبق تبصره همین ماده، رئیس دانشگاه می‌تواند بنا بر تشخیص و در صورت صدور حکم اولیه و عدم اعتراض دانشجو در مهلت مقرر، نسبت به تشکیل جلسه شورای تجدیدنظر با هدف

رعایت حقوق دانشجو اقدام کند.

[۱۷]. تبصره ۶ ماده ۳ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی)

[۱۸]. تبصره ۵ ماده ۵ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی)

- [۱۹] مواد ۸ و ۹ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۲۰] اصل ۱۹ قانون اساسی
- [۲۱] تبصره ۱۱ ماده ۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۲۲] بند الف ماده ۸ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و بخش چهارم شیوه‌نامه به اصل این حق و ترتیبات اجرایی آن پرداخته است. احکام تجدیدنظر نمی‌توانند احکام اولیه را تشدید کنند و در صورت کشف دلیل جدید باید پرونده را به اعاده تا پس از اتخاذ تصمیم جدید، مجدداً به دانشجو حق اعتراض داده شود.
- [۲۳] ماده ۳ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۲۴] بند الف ماده ۸ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی)
- [۲۵] بند فوق و تبصره ماده ۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۲۶] بند الف ماده ۸ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی)
- [۲۷] بند فوق و تبصره ماده ۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۲۸] تبصره ۲ ماده ۲۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۲۹] تبصره ۲ ماده ۲۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۳۰] ماده ۱۰ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری (مصوب ۱۳۹۲) با توجه به تبصره ماده ۱۲ آن
- [۳۱] بند ب ماده ۷ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و همچنین بند ب ماده ۲ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری) این تشبیه‌ها را مشخص کرده است و صدور آن‌ها را در اختیار کمیته مرکزی قرار داده است.
- [۳۲] بند ب ماده ۸ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی)
- [۳۳] تبصره ۲ بند ب ماده ۷ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و تبصره ۲، ۳ و ۴ ماده ۱۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۳۴] تبصره ۹ ماده ۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۳۵] تبصره ۹ ماده ۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری) و تبصره ۷ ماده ۷ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) (در مورد نحوه اطلاع به همسر و والدین دانشجو)
- [۳۶] تبصره ۱۰ ماده ۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۳۷] تبصره ۸ بند ب ماده ۷ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و مواد ۶، ۲۲ و ۲۳ و تبصره ۲ ماده ۱ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۳۸] ماده ۶ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری).
- [۳۹] ماده ۲۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۴۰] تبصره ۳ ماده ۲۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۴۱] ماده ۲۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۴۲] تبصره ۳ ماده ۲۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۴۳] تبصره ۴ ماده ۲۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)
- [۴۴] تبصره ۹ ماده ۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)